

Vērtībās balstīta veselības aprūpe-kas tas ir?

Aizvien plašāk Eiropā un pasaulē tiek runāts par publisko vērtību veselības nozarē. Ir minami vairāki spilgti piemēri uz vērtību balstītas veselības aprūpes koncepciju izmantošanai. Piemēram, Martini Klinik (Hamburga, Vācija) izceļas ar daudz augstākiem rezultātiem prostatas vēža ārstēšanai nekā vidēji Vācijā. Karolinskas universitātes slimnīca (Stokholma, Zviedrija) reorganizēja savu struktūru no klasiskajām nodaļām uz 270 integrētām prakses vienībām. Nīderlandē sirds un asinsvadu slimību ārstēšanas rezultāti tiek apkopoti valsts mēroga iniciatīvā (Meetbaar Beter). Arī Igaunija četrās slimnīcās ir uzsākusi divus gadus ilgu insulta pacienta ceļa izmēģinājuma projektu, piedāvājot IT risinājumus išēmiska insulta aprūpes rezultātu un izmaksu mērīšanai, kuru kā valsts maksātājs atbalsta Igaunijas Veselības apdrošināšanas fonds.

Ko nozīmē Vērtībās balstīta veselības aprūpe (VBVA)?

Vērtībās balstītas veselības aprūpes (VBVA) koncepcijas pamatā ir veselības aprūpes publiskās vērtības definīcija - saistība starp rezultātiem (no pacientu viedokļa) un to sasniegšanai patērētajiem resursiem. Pacienta vērtība tiek definēta kā veselības iznākums attiecībā pret izmaksām pacienta pilnā aprūpes cikla laikā.

VBHC ieviešanas pamatu veido četri VBHC pamatprincipi.

- ✓ Pirmais pamatprincips VBVA ieviešanai ir pacientu skata punkts, kur tiek identificēti pacientam būtiskākie medicīniskie rezultāti un pacients (arī pacienta ģimene) tiek iesaistīts šo rezultātu mērīšanā.
- ✓ Otrais pamatprincips VBVA ieviešanai ir medicīniskais skata punkts, kur tiek skaidri definēts medicīniskais stāvoklis un pacienta sākotnējais stāvoklis.
- ✓ Trešais pamatprincips VBVA ieviešanai izmaksu skata punkts, kur tiek mērītas izmaksas vienam pacientam visā aprūpes ciklā un izmantojot kompleksos maksājumus, pakalpojumu sniedzējiem tiek maksāts par pacienta veselības stāvokļa aprūpi visā aprūpes ciklā.
- ✓ Ceturtais princips VBVA ieviešanai organizatoriskais skata punkts, kur aprūpes organizācija notiek multidisciplinārās komandās (integrētām prakses vienībām) un aprūpes rezultāti regulāri tiek salīdzināti ar citām komandām un līdz ar to notiek “mācīšanās” no labākajiem.

VBVA pēdējā laikā ir kļuvusi par vadošo konceptuālo pieeju veselības aprūpē pasaulē, tomēr Latvijā vēl nav izveidota neviena vērtībās balstīta veselības aprūpes programma. Domājot VBVA integrāciju Latvijas veselības aprūpes sistēmā, būtu jākoncentrējas uz fokusa novirzīšanu no pakalpojumu apjoma veselības aprūpē uz sasniegto vērtību vai rezultātiem visos veselības pakalpojumu sniegšanas līmeņos.

Bez pilnīga ārstu atbalsta un iesaistes, VBVA programmas nevar tikt realizētas. Tas nozīmē, ka ārstiem ir jābūt padziļinātai izpratnei par VBVA priekšrocībām un trūkumiem. 2021.gada pavasarī tika noskaidrots ārstu un topošo ārstu viedoklis par vērtībās balstītu veselības aprūpes pamatprincipiem un nākotnes redzējumu to iekļaušanai Latvijas veselības aprūpē. Pētījumā tika izmantoti dati no aptaujas, kas tika veikta ārstiem un topošajiem ārstiem, kuri praktizē Paula Stradiņa Klīniskās universitātes slimnīcā. Ņemot vērā to, ka daļa aptaujāto ir zinātniskais un mācību personāls, aptaujas rezultāti ir šādi: 54,3% no visiem aptaujātajiem ārstiem un topošajiem ārstiem neko nav dzirdējuši par Vērtībās balstītas veselības aprūpes

konceptiju vai arī citu valstu pieredzi nav saistījuši ar darba organizāciju, kas balstās uz vērtībās balstītas veselības aprūpes principiem, 8,7 % par to ir uzzinājuši augstskolā, 26,1% no zinātniskajiem rakstiem un konferencēs, 8,7% sarunās ar ārzemju kolēģiem un 2,2% ārstniecības iestādē.

Veselības politikas jomā, lai arī pagaidām kā projekts, Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2021.-2027. gadam ir iekļauti vairāki VBVA pamatprincipi:

“Ieviest digitālu risinājumu pacientu pieredzes ar saņemto veselības aprūpi novērtēšanai, tai skaitā ieviest un attīstīt pacientu ziņotos rādītājus veselības aprūpē un izvērtēt iespējas tos sasaistīt ar samaksu par pakalpojumu.”

“Attīstīt veselības aprūpes rezultātu novērtēšanu un nodrošināt rādītāju pieejamību sabiedrībai:

- ✓ *noteikt veselības aprūpes pakalpojumu kvalitātes kritērijus, tai skaitā, veicot veselības aprūpes pakalpojumu stratēģiskos iepirkumus, iepirkt kopēju veselības aprūpes pakalpojumu veidu un apjomu kopumu;*
- ✓ *attīstīt uz rezultātu balstītu samaksu par veselības aprūpes pakalpojumu un sadarbībā ar augstskolām, profesionālajām organizācijām un pakalpojumu sniedzējiem izstrādāt un pilotēt pakalpojumu pirkšanas programmas, kurās pakalpojumu apmaksa saistīta ar sasniegto rezultātu.”*

Dr.oec., Vadošā pētniece Māra Pētersone

Šis darbs izstrādāts ar Eiropas Reģionālās attīstības fonda atbalstu darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 1.1.1. specifiskā atbalsta mērķa “Palielināt Latvijas zinātnisko institūciju pētniecisko un inovatīvo kapacitāti un spēju piesaistīt ārējo finansējumu, ieguldot cilvēkresursos un infrastruktūrā” 1.1.1.2. pasākuma “Pēcdoktorantūras pētniecības atbalsts” ietvaros (No.1.1.1.2/VIAA/2/18/330).

Vairāk informācijas par projektu:

<https://www.rtu.lv/lv/zinatne/pecdoktorantura/pecdoktoranturas-petniecibas-projekti>